

Súčasný problémy výchovy a vzdelávania. Otázky – stratégie – riešenia

Pápežský teologický inštitút vo Varšave,
Kolégium Bobolanum, 15. 9. 2018, Varšava

Aké sú dnešné dilemy vzdelávania, výchovy a školstva vo všeobecnosti? Aké inšpirácie možno načerpať z tradície ignaciánskej spirituality a jezuitskej pedagogiky? Má čo povedať jezuitská pedagogika ku požiadavkám moderného vzdelávania a formovania mladého človeka? Na tieto, ale tiež iné otázky, sa snažili dať čiastočné odpovede účastníci medzinárodnej vedeckej a interdisciplinárnej konferencie *WSPÓŁCZESNE DYLEMATY WYCHOWANIA I NAUCZANIA PYTANIA – STRATEGIE – ROZWIĄZANIA*, ktorá sa uskutočnila 15. septembra 2018. Konferenciu organizoval Papiieski Wydział Teologiczny w Warszawie Collegium Bobolanum.

V rámci konferencie, ktorá sa uskutočnila na pôde Varšavskej inštitúcie PWTW Collegium Bobolanum, sa zišli odborníci z viacerých vzájomne sa doplnujúcich oblastí výskumu: teórie pedagogiky, špeciálnej pedagogiky, teológie a filozofie kultúry, filozofie politiky a práva, filozofickej antropológie, semiotiky, dejín filozofie a i. Konferencia nespojila len rôzne vedné oblasti, ale tiež tri jezuitské diela intelektuálneho apoštolátu. Predstavili sa akademici z Akadémie Ignatianum v Krakove, Teologickej fakulty Trnavskej univerzity a napokon akademici z domáceho tímu PWTW Collegium Bobolanum vo Varšave.

Prvý vstup v rámci prvej sekcie konferencie bol príspevok dr. Jarosława Charchuła SJ z Akadémie Ignatianum v Krakove: *Kultura a edukacja – wrogowie czy sprzymierzeńcy? Główne założenia teorii społecznej José Ortegi y Gasset* (*Kultúra a vzdelanie – nepriatelia či spojenci? Hlavné predpoklady sociálnej teórie Josého Ortegu y Gasset*). Vo svojom príspevku sa zaoberal aktuálnou témou vzťahu medzi kultúrou a vzdelávaním. V analýze prístupu José Ortega y Gasset k tejto problematike poukázal na jeho „prorocké“ pohľady na vzťah medzi vzdelávaním, technikou a zodpovednosťou, teda témou, ktorá je známa predovšetkým vďaka Martinovi Heideggerovi. Dr. Charchuła v diele španielskeho filozofa sledoval napätie medzi kultúrou a zodpovednosťou elit spoločnosti a kultúrou masy, alebo lepšie, kultúrou davu. Táto téma vyvolala diskusiu, ktorá sa netýkala len problematiky masovej kultúry, ale tiež kulturologického problému odlišnosti medzi kultúrou a civilizáciou, vplyvu techniky a zmeny kultúry myslenia.

Tematicky na prvý príspevok nadviazal doc. Rastislav Nemeč z Teologickej fakulty Trnavskej Univerzity v Trnave. Jeho príspevok *Výzvy a otázky dotýkajúce sa vzdelávania v dnešnej digitálnej ére* nadväzoval na predchádzajúceho prednášajúceho práve v problematizovaní formálnej podoby vzťahu techniky

a vzdelávania.¹ Vo svojom príspevku sa zameriaval na povahu, perspektívy, ale tiež problémy, ktoré vznikajú v dobe vzdelávania, ktoré integruje digitálny formát. Na základe vybraných empirických výskumov poukázal na špecifické problémy a vzťahy medzi pamäťou, pozornosťou a inými kognitívnymi procesmi a hypertextualitou. Jeho príspevok však nebol apokalyptickým odmietaním technológií, ale podobne ako v predchádzajúcom príspevku, aj tu rezonoval význam zodpovednosti a postrehy teoretikov médií ako Carra či McLuhana.

Z domáceho prostredia Varšavského Bobolanum sa predstavila ako prvá dr. Kamilla Frejusz s príspevkom „*Pedagogiczne Credo*” Janusza Tarnowskiego w kontekście współczesnych wyzwań edukacyjnych i społecznych (*Pedagogické Credo*” Janusza Tarnowskiego v kontexte súčasných vzdelávacích a sociálnych výziev). Cieľom jej príspevku bolo predstavenie teoretického i praktického prístupu významného poľského pedagóga i teoretika pedagogiky Janusza Tarnowskiego (*1919 – †2012) k vyučovaciemu procesu. Jeho teoretický prístup k problémom vzdelávania vychádzal z jeho vedeckého zamerania psychológa a kresťansky orientovaného pedagóga. Nemenej kľúčovým východiskom Tarnowskiesho teoretického i praktického akademického pôsobenia je existenciálno-humanistický prístup k človeku-študentovi, ktorý obohacuje o kresťanské inšpirácie. Dr. Frejusz poukázala vo svojom príspevku, že práve z toho dôvodu je ústredným bodom jeho pedagogického prístupu vštepovanie hodnôt, čo však vedie k požiadavke adekvátnej formy, vychádzajúcej z rešpektu k slobodnej existencii a osobnosti žiaka a dialogického prístupu. Príspevok dr. Kamilly Frejusz sa tak zameriaval práve na špecifiká formy vzdelávania a výchovy, ktoré nemôžu byť statické, ale musia sa prispôsobovať, pričom esenciálnym bodom je akcent na vzťahovosť. Kresťanská pedagogika nemôže byť založená na ničom inom ako na akcentovaní humanistických hodnôt, pričom ideály kresťanstva majú byť len cieľom, ku ktorému sú študenti sprevádzaní, nie východiskom, ktoré je študentom prikázané.

Štvrtý príspevok konferencie predniesol dr. Dariusz Dańkowski SJ z Krakovskej Akadémie Ignatianum. Referát *Kształtowanie wrażliwości na sprawiedliwość społeczną (Výchova k citlivosti na sociálnu spravodlivosť)* sa zameriaval na kľúčovú tému jezuitskej pedagogiky, a to miesto sociálnej spravodlivosti v jezuitskej pedagogike. Prvotným cieľom jeho príspevku nebolo poukázať na kresťanskú náuku o spoločnosti, ale súčasné debaty o povahe spravodlivosti vo filozofii práva a politiky. Prvá časť príspevku sa venovala prezentovaniu špecifik sociálnej a právnej filozofie J. Rawlsa, P. Ricoeura, ako aj ekonomických teórií postkoloniálnych mysliteľov, akým sú Amy Allen, ale aj držiteľ Nobelovej ceny za mier z roku 2006, Muhammada Yunusa. Druhá časť jeho vystúpenia bola zameraná na otázky jezuitskej pedagogiky. Dańkowski SJ spája uvedených autorov do jedného ideového tímu, ktorý charakterizuje pre-

¹ Príspevky *Výzvy a otázky dotýkajúce sa vzdelávania v dnešnej digitálnej ére* (R. Nemeč), *Výzvy Amoris laetitia pre obnovu vyučovania pastorálnej teológie* (L. Csontos) a *Stereotypy o „gender“ alebo snaha o kritický dialóg* (L. Jeník) boli realizované v rámci riešenia projektu APVV-15-0189 *Vybrané faktory pro-rodinnej stratégie a podpora stabilnej rodiny v multikulturálnom prostredí*.

viazanie ekonomických cieľov a humanistických hodnôt. Práve tieto myšlienky rezonujú podľa autora aj v myšlienkach jezuitskej pedagogiky a zodpovednosti intelektuálneho apoštolátu za formáciu študentov a formovanie spoločnosti. Tu poukázal na explicitné pramene jezuitskej spirituality a pedagogiky, ktoré sa k danej problematike vyjadrujú. Predovšetkým ide o príspevky bývalého generála Spoločnosti Ježusovej Petra Hansa Kolvenbacha a tiež dokumenty 34. generálnej kongregácie.

Posledným vstupom prvej sekcie bol konferenčný príspevok prof. Ladislava Csontos SJ z Teologickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave. Vo svojom príspevku *Výzvy Amoris laetitia pre obnovu vyučovania pastorálnej teológie* poukázal na praktický dosah tohto intenzívne diskutovaného dokumentu post-synodálnej exhortácie. Prof. Csontos sa zameril predovšetkým na teologickú kontinuitu učenia pápeža Františka a predchádzajúcich pápežov a taktiež dokumentov 2. vatikánskeho koncilu, v ktorých má Františkov text svoj ideový základ. Tým zdôraznil konzistenciu myšlienok Amoris laetitia s tradíciou učenia Cirkvi a predovšetkým vzťah medzi pastoráciou a evanjelizáciou.

Druhú časť konferencie začal dr. Janusz Mólka SJ z Akadémie Ignatianum v Krakove, ktorého príspevok sa niesol explicitne v duchu jezuitskej pedagogiky. V referáte *Postawa towarzyszenia wychowawczego zorientowana wokół integralnego rozwoju osoby (Úloha výchovného sprevádzania orientovaná na integrálny osobnostný rozvoj)* rezonoval predovšetkým jeden problém, a to integrálna antropológia v kontexte vzdelávacích cieľov. Práve tento aspekt sa v rámci vzdelávania vytráca v prospech erudície a efektivity. Dr. Mólka SJ zdôraznil nevyhnutnosť celostnej formácie vzdelávania, čo možno chápať ako stále aktuálnu výzvu vo výchove a vzdelávaní a akcentoval tak i zodpovednosť, ktorá je na bedrách jezuitského intelektuálneho apoštolátu.

Dr. Sabina Zalewska z domovskej inštitúcie PWTW Collegium Bobolanum vo Varšave predstavila siedmy príspevok konferencie *Koncepcje i zasady kształcenia alternatywnego (Koncepcie a zásady alternatívneho vzdelávania)*. Obsahom jej príspevku bolo kritické zmapovanie alternatívnych systémov vzdelávania na území Poľska. Účastníkom diskusie predstavila viacero škôl, ktoré sa vzdávajú predstave klasického vzdelávania, nekladú dôraz na memorovanie, ale na osobnosť študentov a pod. Cieľom a hodno dodať, že aj splneným, bolo diskutovať o alternatívnom školstve kriticky, ale zároveň bez predsudkov, ktoré túto diskusiu neustále sprevádzajú.

Predposledný príspevok konferencie bol zameraný na špecifický praktický problém, s ktorým sa dnes učitelia často stretávajú. Dr. Agnieszka Jaworska z PWTW Collegium Bobolanum vo Varšave sa vo svojom referáte *Trudności w uczeniu się u dzieci w młodszym wieku szkolnym (Ťažkosti s učením sa u detí mladšieho školského veku)* zamerala na niekoľko praktických problémov detí s poruchami učenia. Tieto problémy a témy špeciálnej pedagogiky kladú na učiteľov zvýšené nároky, a to ako vo vzdelaní učiteľov, tak i v ich praktických zručnostiach. Dr. Jaworska vo svojom príspevku demonštrovala niekoľko exemplárnych príkladov dysgrafie a iných porúch učenia, aby účastníkom konferencie predstavila diagnostické metódy a prístupy k ich riešeniu.

Posledný deviaty príspevok konferencie predniesol dr. Lukáš Jeník z Teologickej fakulty Trnavskej Univerzity v Trnave. V referáte *Stereotypy o „gender“ alebo snaha o kritický dialóg* sa pokúsil predstaviť formálnu podobu diskusie o tejto tematike na Slovensku. Zameril sa na nekritické stieranie rozdielov medzi politickým a odborným diskurzom. Cieľom príspevku bolo poukázať na nedostatočné vzdelanie časti diskutujúcich o tejto problematike, ktoré následne plodí nedorozumenia a zbytočné predsudky, ktoré diskusii nielenže nenapomáhajú, ale predovšetkým negujú možnosti odbornej diskusie a tak i naplňovaniu jezuitského apoštolátu viesť dialóg.

Medzinárodná konferencia vo Varšave bola výsledkom práce výskumníkov na viacerých samostatne realizovaných projektoch. Vďaka konferencii sa s nimi mohli zoznámiť aj zahraniční účastníci, vymeniť si znalosti, navzájom sa inšpirovať a taktiež uvažovať nad perspektívami a stratégiami ďalšej medzinárodnej a interdisciplinárnej spolupráce jezuitských intelektuálnych diel.

Lukáš Jeník, PhD.
Katedra kresťanskej filozofie
Teologická fakulta Trnavskej univerzity
Kostolná 1, P. O. Box 173
814 99 Bratislava
lukas.jenik@truni.sk